

amb visible embaràs diu que *arla* ve de *arna* «durch eine art assimilation (!) des *n* an dem liquiden *r* enstanden»: però no perdem temps refutant la seva malfamada fonètica.

D) En territori occità *arna* té gran extensió — anti-⁵ ga com ja hem vist: pel SO. fins al límit gascó, fins a algun punt de l'Armanhac (el verb *arnà* fins i tot en el Bearn i *arne* a Monein, Lespy), pel NO. fins a Agén i Cahors, pel NE. fins al Cantal i el Forés (Gras), cap als Alps (Chabrand, Arnaud-Morin) fins al Delfinat (a Lallé «mites du fromage, du bois»), fins al valdès (punt 982 de l'ALF) i *arnós* «vermoulu» fins a Niça; i és clar que també pertany al provençal mistralenc: Calendau en destralejar els *mélèzes* nota que la tremeintina «l'*escourrau*, poisoun dis *arno*, / enterigo lou ferre» (trad. *les teignes*, VII, 24.6).⁹

Amb un mot d'aquest significat i d'aquesta àrea, i més havent-hi l'alternància *-rna ~ -rla*,¹⁰ s'hauria hagut de pensar de seguida en la probabilitat d'un origen pre-romà. Majorment havent-hi el basc *arr*, amb article *arra*, «gusano de frutas, carnes, quesos». Fa anys que hi penso i si aquesta és la idea de Rohlf's en posar el basc *arra* en la nota citada de la seva nova edició, trobo natural la coincidència amb un mestre del seu bon mètode i me'n felicito. Ultra la forma *arr* hi ha, en els dos extrems de la llengua, biscaí i roncalès *arra* «gusano de la carne, col, etc.»: la pronúncia roncalesa sembla que era *āra* i hi havia també *ār* en el Roncal, «lombritz de tierra», i una altra variant *andra* (cf. encara el compost ronc. *arr-ori* 'escorpi',³⁰ pròpiament 'cuc groc'); en el dialecte suletí *hāar(a)* apareix reduït a *hār*.¹¹ Totes aquestes formes comparades condueixen a suposar una base comuna proto-basca *ÁNARA(A)*, amb la coneguda volatilització de la -*n*- intervocàlica, típica del basc i el gascó: en uns punts *āar(a)* en monoftongar-se es reduí a *ar*, en altres l'element consonàntic de la nasal es refà en entrar en contacte amb la consonant *r*, d'on *anra* o *andra*. Altrament, en una llengua com el basc, on l'harmonia vocàlica és una evolució omnipresent i de totes les èpoques, és igualment possible que la forma primitiva fos *ÁNARA* més aviat que *ÁNARA*.

En romànic hi hagué encara altres solucions, sobretot *ÁNERA* > *ÁRENA* (metàtesi): d'ací per una banda la forma romànica més estesa *arna*, per altra banda la -*n*-⁴⁵ en certs parlars gascons cauria abans de la síncope, d'on *áryos* «mites» en dos punts del Lavedà i un del Bearn (689, 696, 694), recollit per l'ALF, i les formes verbals bearn. *arià-s* i *ariado* variants de *ardà*, *ardade* «piqûre de mite» (Palay, cf. amb aquestes *dardà* del germànic *DARD*, nota 5 supra).⁵⁰

Vista l'existència de mots aborígens sards amb afinitats en basc, assenyalada repetidament per ML-Wagner, no podem excloure que també aquest estigui representat a Sardenya.¹²

Pel que fa a la variant *arla* gascona, potser hi hem de veure simplement l'efecte d'una alternància fonètica pre-romana com les alludides més amunt. El fet que ací hi hauria una vocal pre-romana entre la *r* i la *n* (quan el cas normal de *rn ~ rl* és en mots que tenen

-*rr-*) invita a dubtar. D'altra banda s'hi afegeix la colpidora analogia fonètica d'*arla* amb el basc *erle* (en composició *erla-*) el nom de l'abella, denominació en tot cas proto-basca. Si el nostre *arna* designa també, en bastants punts occitans, no solament «teigne» i «mite» sinó també l'àcar del formatge o el corc de la fusta (quatre cites almenys en el FEW), si el bc. *ar* és «gusano de frutas, carnes y quesos»¹³ i si hem vist aqueixes o semblants variants semàntiques, tan repetidament, en els casos de *tarlo*, *art(o)ison* i cast. *polilla*, no ens hem de tancar a la possibilitat que en *arla* hi hagi tant o més d'*erle* 'abella' que d'*arna*'.

Hi ha també basc bisc. i guip. *arlope* «gusano grande» que fa el pont entre els dos. Sobretot atenguem a l'ample grup de noms d'insecte bascos, tan semblants i de sentit veí, que va aplegar Bähr (*RIEB* XXVII, 77): a) *euli* 'mosca', que tenint al costat *eultzza* 'rusc' sembla que també es degué aplicar a l'abella («mouche à miel» en francès): si un mot oscilla entre 'mosca' i 'abella' *z'és* estrany que també atenyi a la idea d'*arna*'? Però el fet és que s'assenyala encara un *uli far-fala* 'papallona' i amb això ja som a l'*arna*'; b) hi ha també bc. *eltxo* i *ilitxa* que són «mosquito» i com que *-txo* i *-txa* són sufixos diminutius dels més corrents, semblaria que *euli* tingué també variant *el-* sense la *u*; c) en altres dialectes se citen encara *eltzo* «mariposilla, mosquito», junt amb *eltzar* «larva de gusano» (i amb pronúncia palatal diminutivadora *eltzar* «gusanillo, mosca que pica») — i amb això de nou som a l'*arna*; d) en fi *eltxu* 'cigala' i *elstuns* 'tàvec'.¹⁴

El que ens ensenya, en tot cas, aquest conjunt és que hi hagué en el vell món lingüístic ibero-aquitànic un vast repertori de noms d'insecte bisil·làbics, amb inicial vocàlica, i amb una vocal semblant en la síl·laba final, capaç d'explicar-nos les nostres formes romàniques *arna* i *arla*.

Explicar els detalls d'això ha de restar com a cosa del futur, quan se sàpiga més del vocabulari aborigen preindoeuropeu dels dos vessants pirinencs. Perquè encara, si bé amb més grans reserves, vull cridar l'atenció sobre un altre enllaç de llarg abast. El llatí *ARANEA* i el gr. *ἀράχνη* 'aranya' són mots sense etimologia indoeuropea (Ernout-M. guarda sever silenci sobre el vague enllaç indoeuropeu que hom els havia cercat, que Pok., *IEW*, 61, encara no es decidí a esborrar). Tot fa creure que aquest tipus *ARAHN-* té un origen «mediterrani» o paleohespèric. I que la colpidora semblança amb el nom basc de l'aranya no és casual, per més que compliqui la qüestió el gran nombre de variants dialectals en basc modern: *armiarma*, bisc. *aramu*, *aremu*, b. nav. *armamio*, a. nav. *armamoi* (en algun altre parlar *amalma*). Hom farà bé de no assegurar que no hi ha relació entre el nostre tipus *ARANA* ~ *ÁNARA* i aquest nom eusko-hespèric de l'*ARANEA* o *ἀράχνη*.¹⁵

DERIV.: *Arnar*; *arnat* [1363]: «24 pileos solis folratz, *arnatz*» en un doc. rossellonès; i set passatges més en docs. del mateix any o de 1381 i 1393, Alart, *InvLCat.*; PCoromines, *La Casa dels Podalls*, en *A Recés dels Tamarius*, p. 125; «té *arnà* la ver-